

MAQOLA NOMA:HAZM A'ZOLARI TIZIMI KASALLIKLARIDA HAMSHIRALIK PARVARISHI: KASALLIKNI BOSHQARISHDA KOMPLEKS YONDASHUV

*Olmalik Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat salomatligi texnikumi
Mutaxassislik fan o'qituvchisi Yulchiyeva Dilnavoz Shavkatjon qizi.*

Annotatsiya

Hazm a'zolari tizimi kasalliklari dunyo bo'yicha eng keng tarqalgan kasalliklar qatoriga kiradi. Bunday kasalliklarda bemorlarni parvarish qilishda hamshiralar muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada gastrit, yara kasalligi, yallig'lanishli ichak kasalliklari (YIK), jigar sirrozi va yo'g'on ichak saratoni kabi kasalliklarda hamshiralik parvarishi yoritilgan. Parvarish jarayonida zamonaviy, dalillarga asoslangan yondashuvlar, bemorga ovqatlanish, gigiyena, ruhiy holat va dori vositalarini tushuntirishda yordam berish muhim hisoblanadi.

Kalit so'zlar: hamshiralik parvarishi, hazm tizimi kasalliklari, bemor bilan ishlash, dalillarga asoslangan amaliyot, parvarish jarayoni

1. Kirish

Hazm a'zolari kasalliklari, xususan, surunkali va o'tkir shakldagilari sog'liqni saqlash tizimi uchun jiddiy muammolardan biridir. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma'lumotlariga ko'ra, har yili millionlab odamlar gastrit, oshqozon yarasi, jigar sirrozi va saraton kasalliklari bilan kasallanadi. Bu kasalliklarda samarali davolashdan tashqari, sifatli parvarish ham muhim o'rin tutadi.

2. Asosiy hazm tizimi kasalliklari va ularning klinik ko'rinishlari

Kasallik	Asosiy simptomlar	Xavf omillari
Gastrit	Qorinda og'riq, ko'ngil aynishi	<i>Helicobacter pylori</i> , stress

Kasallik	Asosiy simptomlar	Xavf omillari
Oshqozon yarasi	Yonish, qon ketishi	Spirтли ichimliklar, NSAID dori vositalari
Yallig‘lanishli ichak kasalliklari	Ich ketishi, ozib ketish	Genetik moyillik, immun buzilishlar
Jigar sirrozi	Teri sarg‘ayishi, qorin bo‘shlig‘ida suyuqlik	Gepatit B/C, alkogolizm
Yo‘g‘on ichak saratoni	Qonli najas, kamqonlik	Yoshlilik, kam tolali ovqatlanish

3. Hamshiralik baholash

Bemorda kasallik mavjudligini aniqlash uchun quyidagilar baholanadi:

- **Subyektiv ma’lumotlar:** og‘riq darajasi, ichak faoliyati, ishtaha
- **Obyektiv ma’lumotlar:** tana harorati, qon ko‘rsatkichlari (ALT, AST, Hb), tana og‘irligi
- **Ruhiy-psixologik holat:** xavotir, depressiya, oilaviy qo‘llab-quvvatlash
- **Madaniy va diniy qarashlar:** ovqatlanish odatlari, kasallikka munosabat

4. Hamshiralik tashxislari (NANDA asosida)

- Keskin og‘riq (oshqozon shilliq qavatining yallig‘lanishi bilan bog‘liq)
- Suyuqlik yo‘qotilishi xavfi (ich ketishi yoki qayt qilish natijasida)
- Noto‘g‘ri ovqatlanish: kerakli miqdordan kam
- Ruhiy bezovtalik (surunkali kasallik aniqlanishi sababli)
- Infeksiyalarga chalinish xavfi (jigar kasalliklarida immunitet pasayishi)

5. Hamshiralik amaliyoti va dalillarga asoslangan yondashuvlar

Parvarish tadbirlari	chora- Ta'rifi	Ilmiy manbalar
Og'riqni kamaytirish	Dori berish, yotoq rejimi	ACG Yo'riqnomasi, 2022
Oziqlanishni kuzatish	Parhezga amal qilish, dietolog bilan maslahat	ESPEN, 2021
Dorilarni tushuntirish	Dori vaqti, yon ta'siri haqida ma'lumot berish	JSST, 2023
Ruhiy quvvatlash	qo'llab- Eshitish, psixologga yuborish	APA, 2020
Infeksiyadan himoya	Qo'l gigiyenasi, antiseptik ishlatish	CDC, 2023

6. Bemorni o'qitishning ahamiyati

Bemorlarni sog'lom turmush tarziga o'rgatish ularning sog'lig'ini tiklash va qayta kasallikning oldini olishda muhimdir:

- Dorilarni to'g'ri qabul qilish
- Parhezga rioya qilish
- Chekish va spirtli ichimliklardan voz kechish
- Tahlillar va shifokor ko'rigiga vaqtida borish
- Stress va xavotirni boshqarish

7. Hamshiralik parvarishida uchraydigan muammolar

- Kadrlar yetishmovchiligi, ayniqsa, qishloq joylarda
- Bemorlar tomonidan davolashga rioya qilinmasligi
- Surunkali kasalliklarga chalingan bemorlar bilan ishlashdagi ruhiy yuklama
- Madaniy va diniy farqlar sababli tushunmovchiliklar

Hazm tizimi kasalliklarida hamshiralik parvarishi bemorning sog‘lig‘ini tiklashda hal qiluvchi o‘rin egallaydi. Hamshiraning bilim va amaliy ko‘nikmalari, individual yondashuvi, ruhiy yordam ko‘rsatishi bemor hayot sifatiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Shu bois, zamonaviy klinik protokollarga asoslangan parvarish amaliyotini keng joriy etish muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti. (2023). *Global sog‘liq hisobotlari*.
2. ACG (American College of Gastroenterology). (2022). *Oshqozon yarasi kasalliklari bo‘yicha klinik yo‘riqnoma*.
3. ESPEN (Evropa ovqatlanish va parenteral ovqatlantirish jamiyati). (2021). *Gastroenterologik bemorlarda ovqatlanishni baholash*.
4. JSST. (2023). *Davolanishga rioya qilish bo‘yicha tavsiyalar*.
5. NANDA International. (2021). *Hamshiralik tashxislari ro‘yxati*.
6. APA. (2020). *Surunkali kasalliklarda ruhiy yordam ko‘rsatish bo‘yicha qo‘llanma*.